

mětem jest sloučení více států v jeden celek, však se vzájemnou výhradou arci v oboustranné shodě ujednaných vnitřních cel vyrovnávacích. Až na vzor skandinávský jest vzhledem k pevnině evropské naznačená celní unie pojmem toliko theoretickým. Praktické její provedení v Rakousko-Uhersku jeví se být nejen ve všech směrech — státoprávním i se zřetelem k právu mezinárodnímu — úplně možné, nýbrž v unii té hledati sluší jediné východisko z dnešního stavu, jenž v účincích svých plně jest způsobilý, aby jak politické, tak hospodářské základy dnešního dualisovaného soustátí úplně podemlel.

Ku sjezdu českých záložních spolků Raiffeisenských.

K podnětu českého odboru rady zemědělské sjeli se dne 8. prosince m. r. poprvé zástupcové českých záložních spolků Raiffeisenských, by pojednali o výsledcích dosavadního několikaletého působení této instituce, jakož i o dalších krocích k dovršení organizace její potřebných. Ve směru prvním zněl jednohlasný soud účastníků v ten smysl, že záložny tyto se osvědčují a že zejména v zájmu malého rolnictva žádoucí jest hojně jejich rozšíření. Stran organizace usneseno pak zříditi zemský svazek Raiffeisenských pokladen, jenž by měl za účel vzájemnou podporu jejich vyrovnáváním peněz mezi jednotlivými záložnami, zprostředkováním užitečného ukládání přebytků a pod. To jest pozitivní výsledek sjezdu. —

Záložny Raiffeisenské jsou u nás útwarem, jenž teprve od několika let počíná se rozšiřovati. Jsou to malé ústavy pro jednu neb několik obcí, s neobmezeným ručením členstva, s nízkými závodními podíly, omezující se na poskytování úvěru vlastním členům s vyloučením úvěru směnečného, pro malý lid se nehodícího: vesnické záložny. Záložny tyto nemají velkých kapitálů ani rezerv, ale mají neobmezené ručení svého členstva (namnoze příbuzenskými a přátelskými svazky úzce spojeného) a to činí je schopnými úvěru. Historicky byly záložny tyto v Německu předchůdci záložen Schultze-Delitzschových (prvá záložna toho druhu datuje se již od r. 1849), u nás jsou však květem opožděným. V době, kdy dokonalejší ústavy dle systému Delitzschova po celé vlasti naší se již rozšířily a místy i v jakési okresní banky se rozvinuly, počíná se teprve po českém venkově šířiti starší ona forma drobných záložen vesnických. Tou dobou působí v českých krajinách okolo 35 záložen Raiffeisenských, řada jiných však vstupuje aneb vstoupiti má co nejdříve v život. Obchodní rozpjatí jejich není ovšem příliš obsáhlé. Ve 20 spolcích, které zaslaly své bilance, jeví se součet úsporných vkladů r. 1893

celkem 247.503 zl., součet poskytnutých zá-půjček 192.897 zl., čistý zisk celkem 1487 zl. (74 zl. průměrně na jednu záložnu).

Tázeme se, co volá tyto drobné vesnické záložny právě nyní k životu? Zdá se, že jsou to trudné poměry rolnického venkova. Hypoteční úvěr namnoze jest vyčerpán, úspory neb zásoby malého rolníka spotřeby a blíž se nouze. To asi jest moment, kdy drobní hospodáři venkovští sdružují se v záložní spolky Raiffeisenské — ve sdružení na výboj a odboj proti hrozícímu nedostatku.

Velké ústavy nejsou ovšem záložnám těmto příznivy. Obchodují raději jen se silnějšími záložnami a pohlížíjí vůbec skepticky na drobné obchody vesnických ústavů. Naučily se počítati dle velkých číslic a posuzují úvěrní obchody spíše dle svého výdělku než dle vlivu jejich na hospodářské poměry dlužníkův. Na sjezdu byl předčítán dopis, v němž jistý bankovní ústav zásadně odmítal Raiffeisenské záložně žádost za úvěr, podotýkaje: »Raditi ku zařizování Raiffeisenských pokladen může dnes jen osoba věci naprosto neznalá!«

S druhé strany slyšeli jsme však od účastníků sjezdu potěšitelné zprávy o působení záložen Raiffeisenských. Posl. Hovorka zmínil se o tom, kterak záložna v Něm. Rybné ujala se v době neúrody četných rolníků, jimž větší záložny úvěru neposkytly. Zápůjčka 50 neb 100 zlatých pomohla mnohému z nich z hospodářské kalamity a snad i z úplného úpadku. Velký ústav nedovede vycítili, co znamená těchto 50 neb 100 zl. pro malého muže, nevycítí, že často na tak malém obnosu, který jest pro ústav sotva početní jedničkou, závisí hospodářská existence leckterého venkovana. Velký ústav, jenž pěstuje úvěrní obchody ve velkém slohu, nevšimne si takového hospodářsky klesajícího jednotlivce, ale malá vesnická záložna má jej na očích — zde působí často cit více než snaha po výdělku. Mnohé ze záložen těchto na výdělek ani nereflektují; rozpůjčují mnohdy kapitál na stejné procento, za které si jej samy opatřily. Účetní a pokladní správu obstarávají funkcionáři některých záložen zcela zdarma, jinde jen za mírnou náhradu (průměrně 20 zl. ročně), jen aby záložna mohla prospívat. Jest v tom kus zdravého altruismu, jež ovšem velké ústavy nedovedou snad pochopiti.

Touto povahou pokladen Raiffeisenských určeno jest též přirozené jejich působíště — jsou to chudší krajiny s drobným rolnictvem, jež podobného drobného úvěru má potřebí. Většímu a lépe situovanému rolníku ovšem nenapadne, by za účelem úvěru přistupoval za člena Raiffeisenské pokladny a riskoval nebezpečí neomezeného ručení, anebo aby správu záložny pro dobrou věc zdarma vésti chtěl, neboť toho mu též netřeba. Za to však jest ve vlasti naší ještě dosti obsáhlé, od větších ústavů dosud

nepovšimnuté pole pro drobné obchody Raiffeisenských záložen a tam doufejme, že vykonají své poslání. Naše banky neb městské záložny nemohou dosud vykázati se velkými zásluhami o rozvoj osobního úvěru pro drobné rolnictvo, a proto nemají práva zakřikovati malé ústavy Raiffeisenské, jestliže chápou se tohoto zanedbaného odvětví. Zkušenosti v jiných zemích, zejména v Dol. Rakousích,*) ukázaly, že drobné záložny tyto osvobodily leckde rolnictvo od vysávajícího meziobchodu při zpeněžení vína, mléka, dobytka a pod. Proč by u nás nemělo následovati se tohoto příkladu? —

Na sjezdě Raiffeisenských záložen vzata na přetřes ještě jedna otázka. Jako již na všech stranách žádá se za státní a zemskou pomoc pro zemědělství a průmysl, žádají též zástupcové těchto pokladen veřejnou podporu ve formě levného úvěru. Poukazují tu ke příkladu Dol. Rakous, kdež poskytují se záložnám Raiffeisenským tříprocentní zápůjčky ze zvláštního fondu zemského. České Raiffeisenské záložny přejí si, by úkol ten převzala Zemská banka království Českého, kteráž by jim poskytovat měla levný, nejvýše tříprocentní úvěr. Oproti tomu namítal zástupce Zemské banky, že míra úroková řídí se dle stavu trhu peněžního; jestliže dnešní úroková míra obnáší při diskontu u Rakousko-uherské banky a jiných velkých ústavů 5%, nemůže Zemská banka peníze, za které sama 5% platí, se škodou půjčovati na 3%. V tom leží kus pravdy. Úvěr není darem, nýbrž obchodem a s tím musí i vesnická záložna počítati. V Dolních Rakousích dostačí ovšem ku poskytování levného úvěru fond okolo 100.000 zl., ale jakého fondu by za krátko bylo potřeba pro celé království České? A nepřišly by snad brzy i Delitzschovské záložny s podobným požadavkem?

Ostatně známo, že nízká míra úroková není ještě absolutním dobrem. Svádívá ku zbytečným dluhům a k lehkomyšlné spekulaci. A pak, kde jest záruka, že peněz na snížený úrok poskytnutých použije se vždy a všude k účelům, které takové podpory jsou hodny. Záložnám Raiffeisenským jedná se, jak za to máme, přede vším o peníze a teprve v druhé řadě o láci úvěru. Tyto potřebné peníze musí pak ústavy tyto čerpati na prvním místě ze svého okolí. K tomu cíli musí věnovati pozornost svou též svým pasivním obchodům a sváděti po korunách a zlatkách drobné potůčky spořivosti ve společnou nádržku. Úvěr má podklad svůj v důvěře a tu musí záložny získati si nejdříve v nejbližším svém okolí. Vedle toho mohou ovšem reflektovati i na peníze větších ústavů. Jest to sice cesta pozvolná a těžká, ale správná. Úvěr musí

si každý zasloužiti — pak jest tu záruka, že dovede s cizími penězi též hospodařiti. To vyčítil dobře jeden ze zástupců pokladen, jenž na sjezdu poukázal k tomu, že záložna jejich proto dobře jest situována, že z prvopočátku peníze těžce získávají si musila a jimi dobře hospodařiti se naučila.

Dlužno ještě podotknouti, že Zemská banka nechová se snad k Raiffeisenským záložnám zcela odmítavě, jak bylo si místy na to stěžováno, neboť poskytuje jim úvěr za stejný úrok jako záložnám hospodářským. Formality jsou tu ovšem poněkud přísné (směnečné ručení některých členů výboru záložny) a bylo by tu žádoucí jisté ulehčení. Kromě toho poskytuje též země nově zařizovaným záložnám subvenci po 250 zl. na zařízení potřebného inventáře, zejména pokladny, k čemuž vřaděna do rozpočtu na r. 1896 položka 15.000 zl. (r. 1894: 10.000 zl.). —

Vraťme se však k usnesením sjezdu. Sjezd neskončil bez výsledku — zřídil ústřední svazek Raiffeisenských záložen, jenž má býti vyrovnávací a dozorcí stanicí pro rozptýlené vesnické záložny a rádcem i pomocníkem při zřizování záložen nových. Není pochyby, že svazek tento — bude-li plniti úkol svůj — může upevniti a rozšířiti instituci Raiffeisenských záložen v našich krajinách. Ačkoliv jsme daleci toho, spatřovati v rozšíření záložen těchto universální prostředek proti úvěrní tísní malého rolnictva, vítáme přece krok tento, jsouce přesvědčení, že záložny Raiffeisenské při obětavé a rozumné správě vykonati mohou při dnešních trudných poměrech rolnictva kus dobré, byť i té nejdrobnější práce v oboru úvěrnictví.

Dr. Karel Viškovský.

K otázce kartelové.

V 1. čísle »Obzoru« uveřejněna úvaha p. Dra. C. Horáčka o otázce kartelové, k níž dovoluji sobě přičiniti několik poznámek, aby pro nás veledůležitá otázka tak zv. »kartelu cukrovarnického« došla projasnění všestranného.

Právím »tak zvaného« kartelu cukrovarnického, jelikož titulu tohoto, trvám, nesprávně se tu používá.

Hlavní příznak kartelů vůbec spočívá, tuším, ve sjednocení se těch kterých organisovaných interesentů na jakési pevné ceně suroviny nebo výrobku, o něž běží.

A právě tento příznak chybí v našem případě, neboť provedené loni rayonování řepních okresů ponechává vzhledem ku ceně řepy cukrovarům volnost, čehož důkazem to, že uzavěrky řepní děly se na podkladě (co do ceny řepy) velmi různém: někde uzavřena řepa za cenu pevnou, jinde zaručena jistá cena mini-

*) R. 1894 bylo v Dol. Rakousích 268 Raiffeisenských pokladen s ročním obratem peněz přes 6 milionů zlatých.